

Korta rapporter – *Short communications*

<https://doi.org/10.34080/os.v15.22729>

Smålomspär *Gavia stellata* gör tre häckningsförsök samma år

Red-throated Diver Gavia stellata pair makes three breeding attempts during the same season

BÖRJE DAHLÉN

Tisjön i Lima socken, Malungs kommun, är en fjällnära klarvattensjö på en höjd av 430 meter över havet. Sjön är dämd i två steg och fungerar sedan omkring 1970 som vattenmagasin. I södra delen av sjön har ett stort myrområde, Tisjökölen, blivit överdämt. Några år efter sista dämningen flöt en del av det överdämda marktacket upp och bildade en mosaik av gungflyn, lösbottnar och vattenytor. Här har en av landets få kolonier av häckande smålommar *Gavia stellata* etablerats, i omedelbar närhet till Tisjön som används som fiskesjö.

Tisjökölen har över åren blivit känd som en av de bästa lokalerna för våtmarksfåglar i Dalarna. På en av de få fastmarksholmarna finns ett fågeltorn och härifrån kan bland annat en stor del av smålomskolonien studeras i detalj. På vårarna ses ofta 15–20 par smålommar och som mest har 18 par setts ruva samtidigt från fågeltornet. Det sker naturligtvis en del förändringar mellan åren men en del vatten hyser smålom varje år, ofta i samma bo flera år i rad. Många vatten med häckande lom ligger mycket nära varandra eller har till och med samband med varandra. En större, flikig vattensamling hyser vissa år tre häckande par. Det finns således rika tillfällen att studera revirhävande beteenden. Efter att under mer än tio år inventerat smålomskolonin bedömer jag att samma par smålommar återkommer till samma vatten under en följd av år. Jag är också så säker jag kan bli, utan att ha fåglarna individmärkta, att när det sker omhäckningar i ett

vatten, efter en första misslyckad häckning, är det samma par som genomför den andra häckningen. Mina besök i fågeltornet brukar inte vara kortare än ett par timmar och oftast betydligt längre. Jag tror mig därför ganska väl kunna skilja på när smålommarna har inlett häckning från när de bara varit uppe på land kortare stund för att ”provligga”, bala eller bygga på boet.

Predationstrycket är hårt, från bland annat räv och berguv. Många häckningar misslyckas och det sker åtskilliga omhäckningar varje år. Under 2005 gjorde jag observationer som tyder på att ett lompar inlett en tredje häckning efter två misslyckade häckningsförsök.

De aktuella häckningarna genomfördes i ett av de vatten som ligger närmast fågeltornet och är därför lättare att studera än många av de andra. Vid ett besök den 14 maj fanns paret på plats men hade inte gått till häckning. Den 22 maj hade ruvningen inletts och vid besök 28 maj ruvade paret fortfarande i samma bo. Den 4 juni hade häckningen avbrutits och paret låg tillsammans på vattnet. Samma förhållanden rådde även två dagar senare. Den 12 juni hade en andra häckning inletts i ett nytt bo c:a 50 meter från det första. Den 23 juni hade även denna häckning avbrutits och paret låg åter tillsammans i vattnet. Den 2 juli såg jag inte till någon av fåglarna men den 8 juli hade paret inlett sin tredje häckning på en tuva ungefär mitt emellan de två första boplatserna. Den 17 juli hade även denna häckning avbrutits och lommarna låg åter tillsammans på vattnet, vilket de även gjorde den 31 juli.

Att ett par smålommar gör tre häckningsförsök samma år har jag inte noterat tidigare, vare sig på Tisjökölen eller bland de andra smålomhäckningar jag följt genom åren i trakten kring Malung (t.ex. Dahlén & Eriksson 2002). Jag har inte heller hittat uppgifter i litteraturen om detta. Det finns således inga uppgifter om två omhäckningar i textavsnitten om smålommen i vare sig ”Birds of Western Palearctic” (Cramp & Simmons 1977) eller den

betydligt nyare "The Birds of North America" (Barr m.fl. 2000). Inte heller från undersökningar av häckande smålommar på Shetlandsöarna under 1970- och 1980-talen (Bundy 1976, Gomersall 1986) finns några uppgifter om tre häckningsförsök av samma par.

Det behöver ändå inte vara unikt med tre häckningsförsök, men det krävs ett större antal besök än vad man normalt gör på häckningslokalerna för att fastställa detta. Många smålomshäckningar kan spolieras genom predation kort tid efter äggläggningen och vid få besök under häckningstiden kan man förbise en häckning. Normalt inleds första häckningarna i andra halvan av maj inom det geografiska område jag besöker, och många gånger när jag sett att paret börjat ruva först i juni har jag tänkt att det är frågan om en omhäckning där jag missat första häckningen. Vid enstaka tillfällen har häckningar inletts så sent som efter 15 juli och det är inte omöjligt att några av dessa kan ha varit omhäckningar efter två tidigare misslyckanden.

Referenser

- Barr, J.F., Eberl, C. & McIntyre, J. 2000. Red-throated Loon. *Birds of North America* No. 513.
- Bundy, G. 1976. Breeding biology of the Red-throated Diver. *Bird Study* 23: 249–255.
- Cramp, S. & Simmons, K. E. L. (1977, red.) *The Birds of the Western Palearctic*, Vol. 1. Oxford University Press, Oxford.
- Dahlén, B. & Eriksson, M.O.G. 2002. Smålommens *Gavia stellata* häckningsframgång i artens svenska kärnområde. *Ornis Svecica* 12: 1–33.
- Gomersall, C.H. 1986. Breeding performance of the red-throated diver *Gavia stellata* in Shetland. *Holarctic Ecology* 9: 277–284.

Summary

Three breeding attempts, all failed, were recorded for a Red-throated Diver *Gavia stellata* pair kept under close observation (from a bird observation tower) at Tisjökölen, Dalarna County in Central Sweden in 2005. No previous cases of two replacement clutches by the same pair have been documented for this species, as checked in current handbooks (i.e. Cramp & Simmons 1977, Barr et al. 2000).

*Börje Dahlén, Strandvägen 6, 782 35 Malung;
borje.dahlen@telia.com*